

Delinnstilling I
fra
Arbeidsgruppen for revisjon av læringsutbyttebeskrivelsen og utredning av undervisnings- og prøvingsformer på ny studieordning

Dragefjellet, 28. mai 2019

1. Revidert læringsutbyttebeskrivelse for jusstudiet i Bergen

Arbeidsgruppen for revisjon av læringsutbyttebeskrivelsen og utredning av undervisnings- og prøvingsformer på ny studieordning ble oppnevnt av fakultetsstyret 30. april 2019 (styresak 27/19). I samsvar med mandatet gitt av styret, har arbeidsgruppen i første omgang konsentrert seg om å utarbeide et forslag til en revidert læringsutbyttebeskrivelse for masterprogrammet i rettsvitenskap. Læringsutbyttebeskrivelsen er førende for arbeidsgruppens videre arbeid med undervisnings- og prøvingsformene på studieprogrammet, og det er derfor påkrevd at fakultetsstyret tar stilling til de foreslåtte endringene av læringsutbyttebeskrivelsen alt nå.

Mandatet for arbeidsgruppens revisjon av læringsutbyttebeskrivelsen følger som vedlegg 1 til denne innstillingen.

Arbeidsgruppen har hatt fire møter 07.05.2019, 10.05.2019, 14.05.2019 og 28.05.2019. Arbeidsgruppens forslag ble sendt på høring 16.05.2019, med frist til å komme med innspill 27. mai. Forslaget som ble sendt på høring følger som vedlegg 2.

Høringen ble annonsert i Fakultetsnytt torsdag 16. mai og på nytt fredag 24. mai. Det kom inn to høringsuttalelser – en felles fra professor Ragna Aarli og professor Eivind Kolflaath og en fra rådgiver Ingrid Tøsdal. Uttalelsen fra Aarli og Kolflaath inneholder ingen større motforestillinger mot arbeidsgruppens forslag, men noen konkrete forslag til presiseringer og forenklinger. Heller ikke i uttalelsen fra Tøsdal rettes det innvendinger mot arbeidsgruppens forslag, men det etterlyses et tillegg knyttet til internasjonalisering. De to høringsuttalelser er gjengitt i punkt 3 nedenfor, drøftes noe nærmere i punkt 4 og er tatt inn som hhv. vedlegg 3 og 4.

Arbeidsgruppen velger å tolke fraværet av kritiske høringsuttalelser dit hen at den foreslåtte oppgraderingen av læringsutbyttebeskrivelsen oppfattes som det den er ment som – en oppgradering av dagens læringsutbyttebeskrivelse som ikke endrer på kjernen i den eksisterende beskrivelsen, men som får med en del kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som det er bred enighet om at juridiske kandidater bør ha. Som påpekt i saksfremlegget til styret i sak 27/19 er det langt på vei snakk om ferdigheter/kompetansemål som allerede er med i læringsutbyttebeskrivelsene for enkelt-emner her hos oss, og som vi dermed en viss rett kan si at vi allerede sørger for at studentene våre

tilegner seg. Ut over dette er det, som påpekt i saksfremlegget til styret i sak 27/19, snakk om tilføyer med klar forankring i sentrale og lokale strategier og handlingsplaner.

Som vedlegg 5, 6 og 7 følger hhv. dagens læringsutbyttebeskrivelse og læringsutbyttebeskrivelsene fra UiO og UiT.

2. Arbeidsgruppens forslag til revidert læringsutbyttebeskrivelse

Arbeidsgruppens forslag lyder som følger:

Læringsutbyttebeskrivelsen for master i rettsvitenskap ved UiB

Det integrerte masterprogrammet i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen er et profesjonsstudium som utdanner morgendagens juridiske problemløsere. Jurister utdannet ved Det juridiske fakultet skal kjennetegnes av faglig trygghet, metodisk bevissthet og høy etisk standard.

Etter fullført studium skal kandidatene ha tilegnet seg følgende kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse:

KUNNSKAPER:

Kandidatene skal ha god kunnskap om grunnleggende rettsregler og sammenhenger innen alle fagområder som omfattes av studiet, og spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av spesialemnene og masteroppgaven.

Dette innebærer også at kandidatene har god kunnskap om:

- det norske rettssystemets oppbygging og funksjon
- den norske rettskulturens historie, særegenheter og grunnleggende verdier
- hvordan norsk rett påvirkes av EU-retten, EØS-retten, internasjonale menneskerettigheter og annen folkerett
- juridisk metode, herunder hvordan juridisk argumentasjon varierer på ulike rettsområder
- mangfoldet av metoder i rettsforskning, og hovedlinjer i den rettsteoretiske diskusjonen
- juristers rolle i samfunnet og etiske utfordringer knyttet til yrkesutøvelsen
- hvordan ny teknologi kan brukes til å automatisere beslutningsprosesser og bidra til å løse rettslige problemer på nye måter, men også de rettslige og etiske utfordringer dette medfører
- akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeider

FERDIGHETER:

Kandidatene kan anvende juridisk metode til å identifisere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger, også utenfor de rettsområder som er del av studiet. Dette innebærer å kunne:

- fastlegge rettslig relevant faktum i et saksforhold, og på grunnlag av dette identifisere og formulere rettslige problemstillinger
- innhente og systematisere rettslig relevant materiale fra norske, skandinaviske og engelskspråklige kilder, også ved bruk av digitale verktøy
- foreta en selvstendig, helhetlig, kritisk og etisk gjennomtenkt analyse for å nå et faglig forsvarlig standpunkt om hva som er gjeldende rett
- foreta rettspolitiske og komparative vurderinger av rettsreglene
- løse nye problemer og bidra til rettslig nytenkning

Kandidatene kan formidle og evaluere juridiske analyser og standpunkt på en poengtert og presis måte både muntlig og skriftlig, på så vel norsk som engelsk, gjennom å

- utarbeide ulike former for selvstendige skriftlige arbeider
- diskutere og prosedere ulike rettslige standpunkt
- gi tilbakemeldinger på andres arbeid og selv motta og gjøre bruk av slike tilbakemeldinger

GENERELL KOMPETANSE:

Gjennom studieprogrammet oppnår kandidatene generelt anvendbar kompetanse knyttet til å

- systematisere og avveie argumentasjon, rådgi og treffe avgjørelser
- identifisere og vurdere etiske aspekter ved juridisk argumentasjon og standpunkt
- tilegne seg ny kunnskap, følge med i rettsutviklingen og løse nye rettslige spørsmål
- samarbeide med jurister fra andre land, forstå og gjøre seg nytte av deres perspektiver på felles rettslige utfordringer og bidra med norske perspektiver
- samarbeide med fagpersoner fra andre disipliner og på det grunnlag kunne vurdere den rettslig relevante argumentasjonsverdien av kunnskap som er frembrakt av andre vitenskaper og bidra til tverrfaglige løsninger av komplekse samfunnsproblemer
- formidle juridiske analyser til allmennheten, skriftlig og muntlig, på norsk og på engelsk
- presentere og argumentere for egne vurderinger og konklusjoner for større og mindre grupper av tilhørere
- bidra med rettslige perspektiver i samfunnsdebatten
- planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgaver innen en gitt tidsramme
- følge akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeider
- arbeide selvstendig og i grupper
- forholde seg til de rettslige og etiske utfordringene knyttet til den teknologiske utviklingen

Vitnemål for graden Master i rettsvitenskap fra Det juridiske fakultet forutsetter at kandidaten etter fullført studium avlegger følgende løfte:

Aldrig vidende at ville vige fra Ret og Retfærdighed, mindre raade nogen til uforødne Processer eller i andre Maader med sine Raad befordre nogen uretvis Sag eller Intention.

3. Innkomne høringsuttalelser

Som nevnt har arbeidsgruppen mottatt to høringsuttalelser – en felles fra professor Ragna Aarli og professor Eivind Kolflaath, og en fra rådgiver Ingrid Tøsdal.

Høringsuttalelse fra Aarli og Kolflaath lyder som følger:

Vi har følgende innspill til presiseringer og forenklinger i den foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsen (se nummerering i vedlegg):

1. Til punkt 5 under kunnskap: Vi antar at med «rettsvitenskapelige metoder» menes ulike metoder i rettsforskning i motsetning til juridisk metode i rettsanvendelse og vil foreslå punktet omformulert til «mangfoldet av metoder i rettsforskning, og hovedlinjer i den rettsteoretiske diskusjonen». Med ordet «mangfold» vil vi synliggjøre at det finnes et bredt spekter av slike metoder.

2. Til punkt 1 under ferdigheter: Første punkt foreslås forenklet og presisert til «fastlegge faktum, og på grunnlag av dette identifisere og formulere rettslige problemstillinger»

3. Til punkt 4 under generell kompetanse: sløyfe ordet «rettslige» før argumentasjonsverdien ettersom kunnskap frembrakt av andre vitenskaper oftere dreier seg om empiriske/faktiske forhold enn om rettslige vurderinger

I tillegg til disse endringsforslagene, mener vi at punktet om å «følge akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeider» ikke gir uttrykk for en «kompetanse», men heller kunne vært oppført som en ferdighet, f.eks formulert slik: «henvise til kilder og bruke andres arbeider i samsvar med akademiske standarder».

Vi er ellers usikre på om punktet «planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgaver innen en gitt tidsramme» viser til noe særegent ved vårt studium og er verdt å ha med.

Høringsuttalelsen fra Ingrid Tøsdal:

Forskrift for tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften) slår fast følgende om krav til studietilbudet når det gjelder internasjonalisering/utveksling:

§2-2-7 «Studietilbudet skal ha ordninger for internasjonalisering som er tilpasset studietilbudets nivå, omfang og egenart.»

§2-2-8 «Studietilbud som fører fram til en grad, skal ha ordninger for internasjonal studentutveksling. Innholdet i utvekslingen skal være faglig relevant.»

I forslaget til læringsutbyttebeskrivelse savner jeg at det fremgår at studentene i løpet av studietiden skal tilegne seg internasjonale perspektiver på retten, ikke kun begrenset til «hvordan norsk rett påvirkes av EU-retten, EØS-retten, internasjonale menneskerettigheter og annen folkerett». Altså at forventningene som allerede ligger der i studietilsynsforskriften også forankres i læringsutbyttebeskrivelsen.

Per i dag sender vi mellom 40 og 50 % av studentene våre ut i verden i løpet av studietiden. Men hvorfor gjør vi det? Hva er det i læringsutbyttebeskrivelsen på programnivå vi oppfyller ved å sende dem ut? Utfordringen er selvsagt at læringsutbyttet på programnivå må kunne oppfylles også de 50-60 % av studentene som blir hjemme. Det betyr at vi også må ha gode ordninger for «internasjonalisering hjemme», slik at også studenter som ikke reiser ut får internasjonale perspektiver.

Vedlagt finner dere en plansje med eksempel på ferdigheter studentene får ved å reise på utveksling. Kan noen av disse, eventuelt i tilpasset og «jussifisert» form, trekkes inn som generelle ferdigheter i læringsutbyttebeskrivelsen? Når disse trekkes inn på programnivå må vi selvsagt også ha ordninger som sikrer at også studentene som blir hjemme (til en viss grad) kan oppnå det samme.

Slik forslaget til læringsutbyttebeskrivelse er formulert per i dag er det først og fremst forventningene til engelskkompetanse («Innhente og systematisere rettslig relevant materiale fra norske, skandinaviske og engelskspråklige kilder(...)» og «Kandidatene kan formidle og evaluere juridiske analyser og standpunkt på en poengtert og presis måte både muntlig og skriftlig, på så vel norsk som engelsk, gjennom å(...)» og «formidle juridiske analyser til allmennheten, skriftlig og muntlig, på norsk og engelsk») utvekslingsopphold vil bidra til oppnåelsen av. Å begrense utveksling til oppnåelse av språkferdigheter blir for snevert. I tillegg til at ikke alle utveksler til engelskspråklige land.

I forslaget som legges frem for fakultetsstyret 4. juni håper jeg å se at internasjonalisering hjemme eller utveksling er påkrevd for at læringsutbyttet på programnivå kan oppnås. Slik forslaget er i dag, ser jeg ikke at det vil være påkrevd å tilby utveksling eller internasjonalisering hjemme.

Vedlegget det vises til er inntatt i vedlegg 4.

4. Arbeidsgruppens merknader

Arbeidsgruppen finner det ikke hensiktsmessig å kommentere alle enkeltheter i forslaget i det det vises til saksfremlegget til styret i sak 27/19 og det detaljerte mandatet som styret gav arbeidsgruppen på dette punkt. Arbeidsgruppen har tatt utgangspunkt i den gjeldende læringsutbyttebeskrivelsen og etter beste evne fulgt opp fakultetsstyrets bestilling. I arbeidet har gruppen sett hen til gjeldende læringsutbyttebeskrivelser ved de juridiske fakultetene i Oslo og Tromsø, samt de handlingsplaner og strategidokumenter som er omtalt i saksfremlegget i sak 27/19.

Arbeidsgruppen har foretatt en full språklig gjennomgang av læringsutbyttebeskrivelsen. Teksten må ikke bli for lang, og det er ønskelig med en helhetlig språkdrakt.

Noen nærmere merknader er imidlertid på sin plass:

- Innledningen er ikke formelt sett en del av læringsutbyttebeskrivelsen. Arbeidsgruppen har likevel kommet til at det er på sin plass med en slik innledning. Den er inspirert av liknende innledninger til læringsutbyttebeskrivelsene ved UiO og UiT, samt innledningen til fakultetets egen Handlingsplan for utdanning for 2018-2019.
- Den avsluttende gjengivelsen av kandidatløftet er heller ikke formelt sett en del av læringsutbyttebeskrivelsen. Arbeidsgruppen har likevel kommet til at det er ønskelig å fremheve kandidatløftet på denne måten, særlig fordi det har en klar kobling til læringsutbyttebeskrivelsens henvisninger til etikk. Arbeidsgruppen overlater til styret om kandidatløftet bør få en annen språkdrakt.
- Sondringen mellom «ferdigheter» og «generell kompetanse» er ikke klar. Nær sagt alt som er ført opp som «generell kompetanse» i arbeidsgruppens forslag, kan omformuleres til «ferdigheter», og omvendt. Studieordningskomiteen (2014-2016) valgte betegnende nok å slå ferdigheter og generell kompetanse sammen til ett felles punkt.¹ Arbeidsgruppen mener imidlertid det er ønskelig å beholde den tredelingen i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk legger opp til, og som er fulgt bl.a. ved UiO og UiT. I forsøket på å sondre mellom ferdigheter og generell kompetanse, har arbeidsgruppen valgt å forstå sistnevnte kategori som en opplisting av kompetanse av mer generell karakter, altså ferdigheter som ikke er direkte knyttet til juridisk arbeid. Både for fakultetet, for kandidatene vi utdanner og deres fremtidige arbeidsgivere er det nyttig å løfte frem hvilke generelt anvendbar kompetanse kandidatene tilegner seg i løper av jusstudiet, og som vil kvalifisere dem for også andre jobber enn tradisjonelle juristjobber. Motsetningsvis har arbeidsgruppen forsøkt å forbeholde kategorien «ferdigheter» for mer juristspesifikke læringsmål. Som det fremgår av forslaget, innebærer ikke dette at listen over generell kompetanse er frikoblet fra det faktum at fakultetet utdanner jurister – mye av den generelle kompetansen er naturlig nok knyttet til kandidatenes bakgrunn som jurister. Men konteksten er en annen ved

¹ Delinnstilling II, s. 51 og 52.

at oppmerksomheten er rettet mot deres kompetanse til å gjøre mer enn å «bare» identifisere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger.

- Forventninger til at kandidatene kan håndtere engelskspråklig rettskildemateriale, og formidle juridiske analyser, så vel muntlig som skriftlig, også på engelsk, er en nyvinning.
- Forventninger til at studentene har kunnskaper om hvordan ny teknologi kan brukes til å automatisere beslutningsprosesser og bidra til å løse rettslige problemer på nye måter, men også de rettslige og etiske utfordringer dette medfører, er også en nyvinning.
- Forventningen til at studentene kan formidle og evaluere juridiske analyser og standpunkt på en poengtert og presis måte er ny på programnivå, men finnes bl.a. i dagens læringsutbyttebeskrivelse for JUS113 *Kontraktsrett*.
- Forventningen til at studentene har kunnskap om, og kan etterleve («generell kompetanse») akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeide er ny på programnivå, men finnes bl.a. i dagens læringsutbyttebeskrivelse for masteroppgavene, og i JUS134 *Rettshistorie og komparativ rett*
- Forventningen til at studentene skal kunne «løse nye problemer og bidra til rettslig nytenking» er ny.
- Etikk har fått en mer fremtredende plass flere steder (både kunnskaper, ferdigheter og kompetanse).
- Kompetanse knyttet til å planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgaver innen en gitt tidsramme er ny på programnivå, men finnes allerede i læringsutbyttebeskrivelsen for masteroppgavene.
- Kompetansen knyttet til tverrfaglighet er ny. Den er inspirert av Studieordningskomiteens forslag om et slikt kompetanseemål.

Foranlediget av høringsuttaalelsen fra Aarli og Kolflaath vil arbeidsgruppen også bemerke:

- Forslaget om å omformulere «rettsvitenskapelige metoder» til «mangfoldet av metoder i rettsforskning» er tatt til følge
- Forslaget om å endre «fastlegge rettslig relevant faktum i et saksforhold» (ferdigheter, første kulepunkt) til «fastlegge faktum» er interessant og bør diskuteres av styret. Etter arbeidsgruppens syn er det imidlertid en viss fare for at vi med den foreslåtte endringen vil komme til å love mer enn vi kan holde mht kandidatenes ferdigheter. Formuleringen «fastlegge rettslig relevant faktum i et saksforhold» ble valgt fordi den rommer bl.a. den ferdighet som ligger i å avgjøre hvilke deler av et gitt faktum som er rettslig relevant, noe vi allerede prøver studentene våre i når de løser mer omfattende praktikumsoppgaver. Den foreslåtte endringene gir større assosiasjoner i retning av ferdigheter knyttet til å utrede en sak, innhente bevis, foreta bevisvurderinger osv., og i så fall oppstår spørsmålet om dette er et læringsmål som fakultetsstyret mener vi kan oppfylle.

- Forslaget om å sløyfe ordet «rettslige» i formuleringen «samarbeide med fagpersoner fra andre disipliner og på det grunnlag kunne vurdere den rettslige argumentasjonsverdien av kunnskap som er frembrakt av andre vitenskaper» (generell kompetanse, 4. kulepunkt) er ikke fulgt opp av arbeidsgruppen, men det foreslås å endre «rettslige» til «rettslig relevante». Etter arbeidsgruppens syn er det nettopp evnen til å vurdere den *rettslig relevante* argumentasjonsverdien av kunnskap som er frembrakt av andre vitenskaper som det er ønskelig at våre kandidater kan vurdere.
- Forslaget om å omformulere forventningen knyttet til «akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeider» til en ferdighet er ikke fulgt opp som en følge av arbeidsgruppens ovenfor omtalte forsøk på å skille mellom (juridiske) «ferdigheter» og (generell) «kompetanse». Men det er mulig at forventningen burde komme til uttrykk i litt ulik form både som en ferdighet og som generell kompetanse, f.eks. slik at det legges til en mer juridisk rettet formulering under «ferdigheter»: «Kandidatene kan henvise til rettskilder og juridisk faglitteratur i samsvar med de forventninger som gjelder for ulike former for selvstendige skriftlige arbeider». Men arbeidsgruppen er av den oppfatning at dette allerede dekkes, om enn bare implisitt, av forventningen til at kandidatene skal kunne «utarbeide ulike former for selvstendige skriftlige arbeider», som av arbeidsgruppen er ment å favne om ulike sjangerkrav til ulike juridiske tekster.
- Svaret på spørsmålet knyttet til punktet «planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgaver innen en gitt tidsramme» følger av arbeidsgruppens forståelse av hva Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk sikter til med «generell kompetanse». Det er klart at evnen til å «planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgaver innen en gitt tidsramme» ikke viser til noe særegent ved jusstudiet, men det er en høyst relevant kompetanse i mange sammenhenger som våre kandidater bør gjøres bevisst på at de får med seg. Det er en rekke juristutdannelser i ulike land som ikke inneholder noen masteroppgave, og som følgelig ikke kan sies å gi sine studenter denne kompetansen.

Foranlediget av høringsuttalelsen fra Tøsdal vil arbeidsgruppen bemerke:

- Arbeidsgruppen er enig i at det er ønskelig å synliggjøre på programnivå det læringsutbyttet som ligger i faglig interaksjon med jurister fra andre land, og at dette utbyttet ikke fullt ut dekkes av de foreslåtte formuleringene knyttet til internasjonal påvirkning av norsk rett, komparative perspektiver eller evnen til å diskutere juridiske problemstillinger også på engelsk. Samtidig kan ikke læringsmålet knyttes direkte til utveksling, fordi studenter som ikke utveksler i så fall per definisjon ikke vil ha oppnådd læringsmålene ved jusstudiet. Arbeidsgruppen mener imidlertid at følgende tillegg under generell kompetanse kan være en løsning: «samarbeide med jurister fra andre land, forstå og gjøre seg nytte av deres perspektiver på felles rettslige utfordringer og bidra med norske perspektiver».

Ikraftttredelse av den reviderte læringsutbyttebeskrivelsen

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at den reviderte læringsutbyttebeskrivelsen bør tre i kraft fra høsten og følgelig ikke først sammen med innfasingen av den reviderte studieordningen. Innfasingen av ny studieordning vil tidligst påbegynnes neste høst, og det vil deretter ta flere år før den eksisterende ordningen er helt faset ut. Etter arbeidsgruppens syn er det ingenting i forslaget til revidert læringsutbyttebeskrivelse som det ikke med rimelighet kan sies at også dagens studieordning bør ha som ambisjon om å oppfylle. Selv om arbeidsgruppens videre arbeid med lærings- og prøvingsformene på ny studieordning vil ha som mål at målsettingene i læringsutbyttebeskrivelsen oppfylles enda bedre i fremtiden enn i dag, ser ikke arbeidsgruppen noe avgjørende hinder for å la den reviderte læringsutbyttebeskrivelsen tre i kraft alt nå. Med dette unngår vi dessuten en situasjon med to parallelle læringsutbyttebeskrivelser som riktignok langt på vei er like i innhold, men likevel ganske ulike i utforming. Og dersom den reviderte læringsutbyttebeskrivelsen skulle anspore emneansvarlige til forbedringer av emner på dagens studieordning som dermed også kommer dagens studenter til gode, er det bare bra.

Arbeidsgruppens innstilling:

1. Fakultetsstyret vedtar den reviderte læringsutbyttebeskrivelsen
2. Endringen trer i kraft med virkning fra høstsemesteret 2019

Vedlegg

Vedlegg 1: Arbeidsgruppens mandat

På bakgrunn av drøftelsene ovenfor, foreslår dekan og fakultetsdirektør at arbeidsgruppen får følgende mandat:

Del 1: Revisjon av læringsutbyttebeskrivelsen for masterprogrammet i rettsvitenskap

- Med utgangspunkt i den gjeldende læringsutbyttebeskrivelsen for masterprogrammet i rettsvitenskap skal arbeidsgruppen utarbeide et helhetlig forslag til en læringsutbyttebeskrivelse som også inkluderer følgende læringsmål:

- o Kandidatene skal kunne formulere, drøfte og ta stilling til rettslige spørsmål på en poengtert og presis måte, både skriftlig og muntlig
 - o Kandidatene skal kunne arbeide med juridiske problemstillinger på så vel norsk som engelsk
 - o Kandidatene skal ha generell kompetanse i akademisk skriving, heri innbefattet de alminnelige akademiske krav til etterprøvbare kildehenvisninger og redelig bruk av andre forfatters arbeid
 - o Kandidatene skal kunne planlegge, styre og gjennomføre større juridiske arbeidsoppgaver og prosjekter innen en gitt tidsramme
 - o Kandidatene skal kunne løse nye problemer og bidra til nytenkning i en rettslig sammenheng
 - o Kandidatene skal ha digitale ferdigheter som gjør dem i stand til å ta i bruk de muligheter som digitaliseringen av samfunnet innebærer for juridisk arbeid
 - o Kandidatene kan foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene
 - o Kandidatene skal kunne samarbeide med fagfolk fra andre disipliner og på det grunnlag både kunne vurdere den rettslige argumentasjonsverdien av kunnskap som er frembrakt av andre vitenskaper og bidra med juridiske perspektiver på tverrfaglige løsninger av komplekse samfunnsproblemer
- Forslaget til revidert læringsutbyttebeskrivelse må sendes på høring blant fakultetets ansatte og deretter legges frem for fakultetsstyret på junimøtet.

Vedlegg 2: Forslaget som ble sendt på høring 16.05.2019

Læringsutbyttebeskrivelsen for master i rettsvitenskap ved UiB

Det integrerte masterprogrammet i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen er et profesjonsstudium som utdanner morgendagens juridiske problemløsere. Jurister utdannet ved Det juridiske fakultet skal kjennetegnes av faglig trygghet, metodisk bevissthet og høy etisk standard.

Etter fullført studium skal kandidatene ha tilegnet seg følgende kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse:

KUNNSKAPER:

Kandidatene skal ha god kunnskap om grunnleggende rettsregler og sammenhenger innen alle fagområder som omfattes av studiet, og spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av spesialemnene og masteroppgaven.

Dette innebærer også at kandidatene har god kunnskap om:

- det norske rettssystemets oppbygging og funksjon
- den norske rettskulturens historie, særegenheter og grunnleggende verdier
- hvordan norsk rett påvirkes av EU-retten, EØS-retten, internasjonale menneskerettigheter og annen folkerett
- juridisk metode, herunder hvordan juridisk argumentasjon varierer på ulike rettsområder
- rettsvitenskapelige metoder og hovedlinjer i den rettsteoretiske diskusjonen
- juristers rolle i samfunnet og etiske utfordringer knyttet til yrkesutøvelsen
- hvordan ny teknologi kan brukes til å automatisere beslutningsprosesser og bidra til å løse rettslige problemer på nye måter, men også de rettslige og etiske utfordringer dette medfører
- akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeider

FERDIGHETER:

Kandidatene kan anvende juridisk metode til å identifisere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger, også utenfor de rettsområder som er del av studiet. Dette innebærer å kunne:

- fastlegge rettslig relevant faktum i et saksforhold, og på grunnlag av dette identifisere og formulere rettslige problemstillinger
- innhente og systematisere rettslig relevant materiale fra norske, skandinaviske og engelskspråklige kilder, også ved bruk av digitale verktøy
- foreta en selvstendig, helhetlig, kritisk og etisk gjennomtenkt analyse for å nå et faglig forsvarelig standpunkt om hva som er gjeldende rett
- foreta rettspolitiske og komparative vurderinger av rettsreglene
- løse nye problemer og bidra til rettslig nytenkning

Kandidatene kan formidle og evaluere juridiske analyser og standpunkt på en poengtert og presis måte både muntlig og skriftlig, på så vel norsk som engelsk, gjennom å

- utarbeide ulike former for selvstendige skriftlige arbeider
- diskutere og prosedere ulike rettslige standpunkt
- gi tilbakemeldinger på andres arbeid og selv motta og gjøre bruk av slike tilbakemeldinger

GENERELL KOMPETANSE:

Gjennom studieprogrammet oppnår kandidatene generelt anvendbar kompetanse knyttet til å

- systematisere og avveie argumentasjon, rådgi og treffe avgjørelser
- identifisere og vurdere etiske aspekter ved juridisk argumentasjon og standpunkt
- tilegne seg ny kunnskap, følge med i rettsutviklingen og løse nye rettslige spørsmål
- samarbeide med fagpersoner fra andre disipliner og på det grunnlag kunne vurdere den rettslige argumentasjonsverdien av kunnskap som er frembrakt av andre vitenskaper og bidra med juridiske perspektiver på tverrfaglige løsninger av komplekse samfunnsproblemer
- formidle juridiske analyser til allmennheten, skriftlig og muntlig, på norsk og på engelsk
- presentere og argumentere for egne vurderinger og konklusjoner for større og mindre grupper av tilhørere
- bidra med rettslige perspektiver i samfunnsdebatten
- planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgaver innen en gitt tidsramme
- følge akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeider
- arbeide selvstendig og i grupper
- forholde seg til de rettslige og etiske utfordringene knyttet til den teknologiske utviklingen

Vitnemål for graden Master i rettsvitenskap fra Det juridiske fakultet forutsetter at kandidaten etter fullført studium avlegger følgende løfte:

Aldrig vidende at ville vige fra Ret og Retfærdighed, mindre raade nogen til uforødne Processer eller i andre Maader med sine Raad befordre nogen uretvis Sag eller Intention.

Vedlegg 3: Høringsinnspill fra Eivind Kolflaath og Ragna Aarli

Læringsutbyttebeskrivelsen for master i rettsvitenskap ved UiB

Det integrerte masterprogrammet i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen er et profesjonsstudium som utdanner morgendagens juridiske problemløsere. Jurister utdannet ved Det juridiske fakultet skal kjennetegnes av faglig trygghet, metodisk bevissthet og høy etisk standard.

Etter fullført studium skal kandidatene ha tilegnet seg følgende kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse:

KUNNSKAPER:

Kandidatene skal ha god kunnskap om grunnleggende rettsregler og sammenhenger innen alle fagområder som omfattes av studiet, og spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av spesialemnene og masteroppgaven.

Dette innebærer også at kandidatene har god kunnskap om:

- det norske rettssystemets oppbygging og funksjon
- den norske rettskulturens historie, særegenheter og grunnleggende verdier
- hvordan norsk rett påvirkes av EU-retten, EØS-retten, internasjonale menneskerettigheter og annen folkerett
- juridisk metode, herunder hvordan juridisk argumentasjon varierer på ulike rettsområder
- mangfoldet av metoder i rettsforskning, rettsvitenskapelige metoder og hovedlinjer i den rettssteoretiske diskusjonen
- juristers rolle i samfunnet og etiske utfordringer knyttet til yrkesutøvelsen
- hvordan ny teknologi kan brukes til å automatisere beslutningsprosesser og bidra til å løse rettslige problemer på nye måter, men også de rettslige og etiske utfordringer dette medfører
- akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeid

FERDIGHETER:

Kandidatene kan anvende juridisk metode til å identifisere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger, også utenfor de rettsområder som er del av studiet. Dette innebærer å kunne:

- fastlegge rettslig relevant faktum i et sakforhold, og på grunnlag av dette identifisere og formulere rettslige problemstillinger
- innhente og systematisere rettslig relevant materiale fra norske, skandinaviske og engelskspråklige kilder, også ved bruk av digitale verktøy
- foreta en selvstendig, helhetlig, kritisk og etisk gjennomtenkt analyse for å nå et faglig forsvarlig standpunkt om hva som er gjeldende rett
- foreta rettspolitiske og komparative vurderinger av rettsreglene

- løse nye problemer og bidra til rettslig nytenkning

Kandidatene kan formidle og evaluere juridiske analyser og standpunkt på en poengtert og presis måte både muntlig og skriftlig, på så vel norsk som engelsk, gjennom å

- utarbeide ulike former for selvstendige skriftlige arbeider
- diskutere og prosedere ulike rettslige standpunkt
- gi tilbakemeldinger på andres arbeid og selv motta og gjøre bruk av slike tilbakemeldinger

GENERELL KOMPETANSE:

Gjennom studieprogrammet oppnår kandidatene generelt anvendbar kompetanse knyttet til å

(3)

- systematisere og avveie argumentasjon, rådgi og treffe avgjørelser
- identifisere og vurdere etiske aspekter ved juridisk argumentasjon og standpunkt
- tilegne seg ny kunnskap, følge med i rettsutviklingen og løse nye rettslige spørsmål
- samarbeide med fagpersoner fra andre disipliner og på det grunnlag kunne vurdere den ~~rettslige~~ argumentasjonsverdien av kunnskap som er frembrakt av andre vitenskaper og bidra med juridiske perspektiver på tverrfaglige løsninger av komplekse samfunnsproblemer
- formidle juridiske analyser til allmennheten, skriftlig og muntlig, på norsk og på engelsk
- presentere og argumentere for egne vurderinger og konklusjoner for større og mindre grupper av tilhørere
- bidra med rettslige perspektiver i samfunnsdebatten
- planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgaver innen en gitt tidsramme
- følge akademiske krav til kildehenvisninger og bruk av andres arbeider
- arbeide selvstendig og i grupper
- forholde seg til de rettslige og etiske utfordringene knyttet til den teknologiske utviklingen

Vitnemål for graden Master i rettsvitenskap fra Det juridiske fakultet forutsetter at kandidaten etter fullført studium avlegger følgende løfte:

Aldrig vidende at ville vige fra Ret og Retfærdighed, mindre raade nogen til uforødne Processer eller i andre Maader med sine Raad befordre nogen uretvis Sag eller Intention.

Vedlegg 4: Høringsinnspill fra Ingrid Tøsdal

TOLERANSE KJENNETEGNES AV
Åpenhet og nysgjerrighet
Tilpasningsdyktighet
Respekt for andres kultur
og meninger

TYPISKE KOMMUNIKASJONSFERDIGHETER ER
Språkerferdigheter
Interkulturell kommunikasjon

5

ferdigheter
du får ved å reise
på utveksling

KULTURELL FORSTÅELSE KJENNETEGNES AV
Kulturell selvbevissthet – å se
hvordan egen kultur påvirker dine
perspektiver og forventninger
Evne til å bygge forhold basert
på tillit på tvers av kulturer

FLEKSIBILITET KJENNETEGNES AV
Evne til å se løsninger
Evne til å håndtere kompleksitet
og usikkerhet
Smidighet og kreativitet

SELVSTENDIGHET KJENNETEGNES AV
Tro på egen kompetanse og ferdigheter
Handlekraft og evne til problemløsning
Aktiv søking etter nye perspektiver
og erfaringer

Når du er student ved
et norsk universitet eller
høyskole kan du reise på
utveksling for å ta deler
av studiet ditt i utlandet.

Gjennom et studieopphold i utlandet
utvikler du noen ferdigheter som
verdsettes høyt når arbeidsgivere
skal ansette noen*

* Kilde: Erasmus Impact Study: Regional Analysis (2016)

Vedlegg 5: Dagens læringsutbyttebeskrivelse ved UiB

Læringsutbyttebeskrivelsen for masterprogrammet i rettsvitenskap

KUNNSKAPER:

Kandidatene har kunnskaper om grunnleggende regler og sammenhenger innen alle fagområder som omfattes av studiet, og spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av masteroppgaven.

Dette innebærer at kandidatene har kunnskaper om og forståelse av

- nasjonal og internasjonal rett
- hvordan nasjonal rett påvirkes av internasjonale rettssystemer som EU-retten, EØS-retten, internasjonale menneskerettigheter og annen folkerett
- hvordan juridisk argumentasjon varierer på ulike rettsområder
- sentrale problemstillinger og debatter i det juridiske miljøet, både i det praktiske rettsliv og innen rettsvitenskapen, nasjonalt og internasjonalt

FERDIGHETER:

Kandidatene kan anvende juridisk metode til selvstendig å analysere, drøfte og ta standpunkt til juridiske problemstillinger. Dette innebærer

- å innhente og systematisere rettslig relevant materiale, og på grunnlag av dette identifisere juridiske problemstillinger og sammenhenger
- å foreta en selvstendig analyse av juridiske problemstillinger på en grundig, helhetlig, kritisk og balansert måte
- å resonnerer seg frem til et faglig forsvarlig standpunkt gjennom avklaring av spenninger mellom ulike typer gyldige argumenter og mellom underliggende rettslige og samfunnsmessige verdier

Kandidatene kan formidle og evaluere juridiske analyser og standpunkt gjennom

- systematisk å utarbeide selvstendige skriftlige analyser innenfor ulike rettsområder
- å kommentere og evaluere andre studenters juridiske analyser og selv motta og gjøre bruk av slike kommentarer
- å arbeide med andre i grupper for å analysere juridiske problemstillinger

GENERELL KOMPETANSE:

Gjennom studieprogrammet oppnår kandidatene generelt anvendbar kompetanse knyttet til å

- tilegne seg ny kunnskap på sitt fagfelt og innen tilgrensende fag, og løse juridiske problemstillinger også utenfor de rettsområdene som er del av rettsstudiet
- systematisere og avveie argumentasjon, rådgi og treffe avgjørelser
- identifisere og ta konsekvenser av etiske og profesjonsetiske aspekter ved juridisk argumentasjon og standpunkt
- formidle juridiske analyser og konklusjoner, samt profesjonsetiske vurderinger, til andre jurister og til allmennheten, skriftlig og muntlig
- presentere og argumentere for egne vurderinger og konklusjoner for større og mindre grupper av tilhørere
- arbeide selvstendig og i grupper

Merknader til læringsutbyttebeskrivelsen inntatt i dekanatets diskusjonsnotat 8. desember 2017:

Forslagene som fremmes i dette notatet tar følgelig sikte på å forbedre oppnåelsen av de eksisterende målsetningene med jusstudiet, ikke å endre selve målsetningene.

Dersom styret beslutter å arbeide videre mot en studiereform, kan det imidlertid hevdes at man bør benytte anledningen også til visse justeringer av den eksisterende læringsutbyttebeskrivelsen. Det kan f.eks. hevdes at det under «ferdigheter» bør inn et punkt om det som Studieordningskomiteen omtaler som *endringskompetanse*.² Det bør kanskje også inn et punkt om digital kompetanse. Det kan også være grunn til å ta inn Studieordningskomiteens forventning om at kandidatene «på en selvstendig måte [kan] planlegge, styre og gjennomføre større juridiske arbeidsoppgaver og prosjekter innen en gitt tidsramme»³ (i realiteten er dette bare en henvisning til læringsutbyttebeskrivelsen for masteroppgaveemnene). I en juridisk virkelighet med stadig større kildetilfang og en tendens til at juridiske tekster blir stadig mer omfattende, kan det argumenteres for at det også bør inn i læringsutbyttebeskrivelsen at kandidatene vi utdanner kan formulere, drøfte og ta stilling til rettslige spørsmål på en poengtert og presis måte.⁴ Studieordningskomiteens forslag til læringsutbyttebeskrivelse av masterdelen av komiteens forslag til ny studieordning inneholder også enkelte andre forslag som kan tas opp til vurdering (jf. Delinnstilling II, punkt 3.6.1)

² Se f.eks. Delinnstilling II, pkt. 3.6 (med videre henvisninger til Delinnstilling I). Med dette sikter Studieordningskomiteen til «kompetanse til å følge med i rettsutviklingen og å sette seg inn i nye rettsområder som en blir stilt overfor eller som utvikler seg i løpet av yrkeskarrieren».

³ Se Delinnstilling II, pkt. 3.6.1.

⁴ Se til inspirasjon endringene i læringsutbyttebeskrivelsen for JUS 113 – Kontraktsrett I, vedtatt av SU 29. november i år (SU-sak 98/17).

Vedlegg 6: Læringsutbyttebeskrivelsen ved UiO

UiO Universitetet i Oslo

Rettsvitenskap (jus) (master - 5 år)

Hva lærer du?

Læringsmål og læringsutbytte

Juristutdannelsen er et **profesjonsstudium**. Studiet kvalifiserer for ansettelse til juridiske yrker blant annet i rettsvesen, påtalemyndighet og politivesen, statlig og kommunal forvaltning, næringsliv, organisasjonsliv, utdanningssektoren og i forskningen.

Samtidig er studiet en **akademisk** utdanning. Det stiller krav til og oppøver din evne til en akademisk tilnærming; du skal være kritisk, objektiv og selvstendig når du behandler juridiske problemstillinger.

Juristutdannelsen gir deg mulighet til å spesialisere deg innenfor forskjellige rettsområder og til å kombinere jus med andre fag. Du bestemmer altså i noen grad selv hva du lærer, slik at dine ferdigheter og din kompetanse kan tilpasses dine egne yrkesambisjoner og akademiske preferanser.

Ved gjennomført studium skal du ha følgende kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om juridisk metode
- God kunnskap om retten på de fagområder som omfattes av studiet
- God kunnskap om sammenhengen mellom internasjonal og nasjonal rett
- God kunnskap om de verdiene som ligger til grunn for retten
- God kunnskap om vekselvirkningen mellom rett og samfunn
- God kunnskap om retten i et historisk perspektiv
- God kunnskap om etiske utfordringer og juristers rolle i samfunnet
- Spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av masteroppgaven

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en kritisk, selvstendig og etisk måte. Dette innebærer å kunne:

- Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold

Kandidatløftet fra 1736 stiller følgende krav til den juridiske kandidaten:

"Aldrig vidende at ville vige fra Ret og Retfærdighed, mindre raade nogen til ufordøden Trætte eller i anden Maade med Raad eller Daad befordre nogen uretvis Sag eller Idræt."

Dette løftet trykkes på vitnemålet og er en rettesnor for alle jurister. Du bekrefter at du godtar løftet i Studentweb.

Vedlegg 7: Læringsutbyttebeskrivelsen ved UiO

Læringsutbyttebeskrivelsen ved UiT

Det følger av [studieplanen for masterstudiet i rettsvitenskap](#) punkt 1 at "kandidatene skal i løpet av det 5 årige studiet oppnå kunnskap, ferdigheter og holdninger som gjør at de kan inneha alle offentlige og private stillinger hvor det er behov for kvalifiserte jurister. Kandidatene skal kunne identifisere og analysere rettslige spørsmål, forholde seg selvstendig og kritisk til rettssystemet og ha et historisk og internasjonalt perspektiv på retten.

For å nå disse mål skal studenten tilegne seg og utvikle følgende kvalifikasjoner:

Kunnskap

En master i rettsvitenskap har:

- avansert kunnskap om juridisk metodelære
- god faglig kunnskap innenfor sentrale rettsområder
- avansert faglig kunnskap innenfor utvalgte rettsområder
- avansert faglig kunnskap innenfor selvvalgte fag
- spesialisert innsikt innenfor emnet som dekkes av masteroppgaven
- god kunnskap om det idemessige grunnlaget for rettsstaten
- god kunnskap om, og forståelse av rettssystemets rolle nasjonalt og internasjonalt
- god kunnskap om rettens internasjonale aspekt
- god kunnskap om etiske utfordringer og juristers rolle i samfunnet
- inngående kunnskap om rettsvitenskapelige metoder og hovedlinjene i den rettsteoretiske diskusjonen

Ferdigheter

En master i rettsvitenskap kan:

- identifisere og analysere rettslige problemer av teoretisk eller praktisk art på en metodisk og etisk forsvarlig måte, herunder utrede og vurdere relevant faktum
- anvende norske og internasjonale rettskilder på en kritisk og selvstendig måte.
- foreta kritisk vurdering av gjeldende rett og drøfte behov for endringer
- gjennomføre et selvstendig utredningsprosjekt og et avgrenset forskningsprosjekt under veiledning og i tråd med forskningsetiske normer
- fremstille rettslige resonnementer på en tydelig og presis måte, skriftlig og muntlig til fagfellesskapet og allmennheten
- holde seg faglig oppdatert og videreutvikle sine ferdigheter
- organisere og anvende omfattende og kompleks informasjon, og herunder evne å dele problemstillinger opp i underproblemstillinger

Generell kompetanse

En master i rettsvitenskap kan:

- anvende de ovennevnte kunnskaper og ferdigheter individuelt og i samarbeid med andre,
- kommunisere rettslige resonnementer på en tydelig og presis måte, skriftlig og muntlig til fagfellesskapet og allmennheten
- anvende juridiske kunnskaper og ferdigheter på nye rettsområder
- identifisere yrkesetiske problemstillinger, herunder forskjellige former for press som jurister kan utsettes for, og kunne håndtere disse på en forsvarlig måte.
- anvende de ovennevnte kunnskaper og ferdigheter til å gjennomføre arbeidsoppgaver innenfor gitte tidsrammer